

KRILA NADE

VODIČ ZA SPAŠAVANJE I REHABILITACIJU PTICA

OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE

ZOO
Zagreb

Projekt:
**OPORAVILIŠTE ZA DIVLJE ŽIVOTINJE -
MODERNIZACIJA ZOOLOŠKOG VRTA GRADA ZAGREBA
III FAZA**

Europska unija
Zajedno do fondova EU

EUROPSKI STRUKTURNI
I INVESTICIJSKI FONDOVI

Operativni program
KONKURENTNOST
I KOHEZIJA

**Projekt je sufinancirala
Europska unija iz
Kohezijskog fonda.**

Projekt je sufinancirala Europska unija iz Kohezijskog fonda.
Više informacija o EU fondovima na: www.strukturnifondovi.hr

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost
Ustanove Zoološki vrt Grada Zagreba.

Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba

Fakultetsko dobro 1

00 385 1 2302 198

www.zoo.hr

Sadržaj

- 3** Važnost rehabilitacije divljih životinja
- 7** Identificiranje ozlijeđenih ptica ili ptica bez roditelja
- 13** Briga za osobnu sigurnost i dobrobit ptica
- 23** Početni koraci u spašavanju ozlijeđene ptice
- 27** Pružanje prve pomoći ozlijeđenim pticama
- 31** Spašavanje ptica
- 41** Promicanje prirodnog ponašanja
- 47** Praćenje jedinki nakon povratka u prirodu
- 51** Edukacija i širenje svijesti javnosti
- 57** Uobičajene ozljede nekih skupina ptica

Dobrodošli u naš vodič za spašavanje i rehabilitaciju ozlijeđenih divljih ptica i napuštene mladunčadi. U Oporavilištu za divlje životinje Ustanove Zoološki vrt Grada Zagreba (u daljnjem tekstu Oporavilište) posvećeni smo očuvanju i zaštiti ovih veličanstvenih stvorenja. Ova će vas knjižica opremiti znanjem i alatima, kako biste mogli promijeniti njihov život. Zajedno možemo biti krila nade za ova ranjiva bića.

Cilj rehabilitacije divljih životinja je pružanje medicinske skrbi ozlijeđenim ili bolesnim životinjama te napuštenim mladuncima. Primarni cilj je ublažavanje bola i patnje i omogućavanje ozdravljenja, a krajnji cilj je priprema životinje za povratak u njezino prirodno stanište, pružajući joj vještine potrebne za preživljavanje. Na taj način daje se doprinos održavanju zdrave populacije i genetske raznolikosti unutar vrste – svako uspješno puštanje životinje u prirodu pridonosi ukupnom očuvanju vrste i pomaže u održavanju ravnoteže ekosustava.

**OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE**
ZOOLOŠKOG VRTA GRADA ZAGREBA

01 2008 354

Ako ste pronašli ranjenu životinju, nazovite broj telefona 01/2008-354, svaki dan između 8 i 19 sati. Ako ste ranjenu životinju pronašli izvan tog vremena, nazovite Centar 112 koji će vas spojiti s dežurnom službom.

It will owl be good

OPORAVILIŠTE
ZA DIVLJE ŽIVOTINJE

ZOO
Zagreb

ZOOLOŠKI VRT
GRADA ZAGREBA

VAŽNOST REHABILITACIJE DIVLJIH ŽIVOTINJA

VITALNA ULOGA REHABILITACIJE DIVLJIH ŽIVOTINJA

Održavanje ravnoteže i zdravlja ekosustava ključno je za svaku vrstu, uključujući i divlje ptice. Nažalost, ljudske aktivnosti kao što su uništavanje staništa, onečišćenje i klimatske promjene često imaju negativan utjecaj na populacije divljih vrsta. Stoga je rehabilitacija divljih životinja sve važnija jer služi kao veza između ozlijeđenih jedinki ili siročadi i njihovog konačnog povratka u prirodu, pridonoseći tako očuvanju bioraznolikosti.

Oporavište za divlje životinje je prostor u kojem privremeno ili trajno borave jedinke strogo zaštićenih zavičajnih vrsta životinja koje su nađene u prirodi iscrpljene, bolesne, ozlijeđene, ranjene ili otrovane, u svrhu liječenja i oporavka radi povratka u prirodu ili u svrhu repopulacije i/ili reintrodukcije, te u kojem privremeno borave zaplijenjene ili oduzete strogo zaštićene životinje, kao i životinje divljih vrsta zaplijenjene u skladu s posebnim propisom koji regulira prekogranični promet i trgovinu divljim vrstama, odnosno životinje preuzete na temelju posebnog propisa kojim se uređuje sprječavanje unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanje njima, a koje je ovlastilo Ministarstvo u skladu sa člankom 67. stavkom 4. Zakona o zaštiti prirode.

ETIČKA RAZMATRANJA

Prioritet nam je pružiti poštovanje i suosjećanje prema svakoj jedinki tijekom cijelog procesa rehabilitacije, s fokusom na dobrobit životinja. Najviše standarde skrbi za divlje životinje omogućujemo zahvaljujući stručnoj osposobljenosti osoblja i kontinuiranom obrazovanju.

Rehabilitacija se provodi samo kad je nužna za dobrobit životinje, tj. kad postoji mogućnost za preživljavanje i uspješan povratak u divljinu. Postoje situacije kad intervencija nije opravdana i u takvim slučajevima se od nje suzdržavamo.

Rehabilitacija divljih životinja ima svoje granice, posebno kad se suočavamo s izazovima u rehabilitaciji određenih vrsta ili jedinki s teškim ozljedama ili dugotrajnim invaliditetom. Ponekad moramo donijeti teške odluke temeljene na dobrobiti životinje, uključujući mogućnost eutanazije kad se smatra najhumanijom opcijom.

ZAKONSKA REGULATIVA I SURADNJA S NADLEŽNIM TIJELIMA

Rehabilitacija divljih životinja regulirana je zakonskim i podzakonskim aktima, kako bi se omogućili dobrobit životinja i očuvanje divljih populacija.

Pravilnikom o oporavilištima za divlje životinje (Narodne novine, br. 145/20) detaljno su propisani poslovi koje obavlja oporavilište, popis ugroženih i rijetkih vrsta životinja koje su prioritetne za zbrinjavanje, razina skrbi o životinjama ovisno o stupnju ugroženosti, slijed postupanja sa životinjama te uvjeti

oporavka i skrbi, način financiranja oporavka i skrbi o životinjama i cjenik provođenja skrbi, način vođenja evidencije i sadržaj evidencije o životinjama zbrinutim u oporavilištu, sadržaj obrasca o predaji životinje u oporavilište, postupanje sa životinjama nesposobnim za povratak u prirodu, postupanje s oporavljenim životinjama spremnim za puštanje u prirodu i nadzor rada oporavilišta.

Oporavilište u sklopu Ustanove na zbrinjavanju strogo zaštićenih vrsta životinja djeluje od 2017. godine. Da bi se omogućila usklađenost s propisima i olakšala učinkovita rehabilitacija divljih životinja, potrebna je suradnja s nadležnim tijelima, kao i drugim pravnim osobama ovlaštenima za obavljanje poslova oporavilišta.

Popis ovlaštenih oporavilišta u Republici Hrvatskoj

Aquarium Pula d.o.o., Ulica Verudella 33, 52100 Pula

AWAP – Udruga za zaštitu divljih životinja, Siget 6, 10000 Zagreb

Javna ustanova Nacionalni park Brijuni, Brionska 10, 52212 Fažana

Javna ustanova Priroda, Grivica 4, 51000 Rijeka

Morski obrazovni centar Pula, Negrijeva 10, 52100 Pula

Plavi svijet – Institut za istraživanje i zaštitu mora, Kaštel 24, 51551 Veli Lošinj

Udruga Sokolarski centar, Škugori Južni 47a, 22000 Šibenik

Udruga za zaštitu životinja Ruščica, Rušičičkih žrtava 51, 35208 Ruščica

Unikom d.o.o. za komunalno gospodarstvo – Radna jedinica zoološki vrt, Ružina 11/A, 31000 Osijek

Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba, Fakultetsko dobro 1, 10000 Zagreb

Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ulica Vjekoslava Heinzela 55, 10000 Zagreb

<https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug/uprava-za-zastitu-prirode-1180/strogo-zasticene-vrste/oporavilista-za-divlje-zivotinje/1247>

PROCES REHABILITACIJE: PUT OZDRAVLJENJA

Rehabilitacija počinje kad jedinka nakon pronalaska stigne u Oporavilište. Najprije se provodi **pregled** da bi se utvrdio opseg ozljede te procijenila vjerojatnost uspješnog oporavka. Ako je potrebno, pruža se **liječnička pomoć**. Veterinari određuju metode skrbi, dijagnostike i liječenja prilagođene specifičnim ozljedama, bolestima i potrebama vrste. Nakon toga jedinka se hrani, zbrinjava i smješta u siguran **privremeni dom**, dok se ne procijeni da je spremna za **povratak u divljinu**.

Glavni cilj rehabilitacije divljih životinja je njihov povratak u prirodu.

No, to nije uvijek moguće. Ponekad se jedinke s ozljedama koje su nespojive s povratkom u divljinu smještaju u skloništa za divlje životinje, u kojima mogu npr. preuzeti ulogu zamjenskog roditelja za napuštenu ili ozlijeđenu mladunčad ili se pak presele u zoološke vrtove. U slučajevima kad oporavak nije moguć, jedinke se humano eutanaziraju.

A young owl chick with large yellow eyes and brown, mottled feathers is sitting inside a woven wicker basket. The basket is placed on the passenger seat of a car, which is lined with a white towel. In the background, a black smartphone is mounted on a holder, and the car's interior and a blurred outdoor scene with buildings and trees are visible. A green banner with white text is overlaid at the bottom of the image.

**IDENTIFICIRANJE OZLIJEĐENIH PTICA
ILI PTICA BEZ RODITELJA**

PREPOZNAVANJE UOBIČAJENIH ZNAKOVA DA JE ŽIVOTINJI POTREBNA POMOĆ

FIZIČKE INDIKACIJE

- **Vidljive rane:** Ozlijeđene ptice mogu imati vidljive rane kao što su otvorene rane, krvarenje ili oštećena pera. Ove ozljede mogu biti rezultat sudara s predmetima, napada predatora ili drugih uzroka.
- **Slomljena krila:** Ptica sa slomljenim krilom može imati krilo koje visi ili je u nepravilnom položaju te će biti nesposobna koristiti krilo za letenje.
- **Poteškoće s ravnotežom i koordinacijom:** Ozlijeđena ptica može imati vidljive poteškoće s održavanjem ravnoteže, hodanjem ili koordinacijom pokreta. To može ukazivati na ozljedu nogu, mišića ili drugih dijelova tijela.

PONAŠANJA

I neki načini ponašanja mogu ukazivati na to da je ptici potrebna pomoć:

- **Nesposobnost kretanja.**
- **Obrasci leta:** Ptica može pokazivati nepravilan ili nesiguran let, iznenadne promjene abnormalni smjera ili poteškoće u održavanju ravnoteže tijekom letenja.
- **Nesposobnost letenja:** Ozlijeđena ptica može biti nesposobna za let ili će pokušati letjeti, ali će imati očite poteškoće u podizanju, održavanju visine ili održavanju stabilnosti u zraku.
- **Neobična vokalizacija:** Ptica može proizvoditi neobične zvukove koji se razlikuju od njezinih uobičajenih vokalizacija – to može uključivati jecaje, cviljenje ili druga zvučna upozorenja.

NAZNAKE IZ OKOLIŠA

- **Sudar sa staklenim površinama:** Ptice mogu udariti u prozore na zgradi zbog nepravilnog prepoznavanja refleksije ili nedovoljne vidljivosti stakla.
- **Zapetljavanje u objekte koje je napravio čovjek:** Ptice se ponekad mogu zapetljati u mreže, žice ili druge objekte koje je postavio čovjek, što im otežava kretanje i letenje.
- **Oštećena gnijezda:** Jaka oluja ili vjetar mogu oštetiti gnijezda ptica, što može dovesti do ozljeđivanja ili uznemiravanja ptica i napuštanja gnijezda.

MLADUNČAD

Ptići se razlikuju u svojoj sposobnosti brige za sebe nakon rođenja. **ČUČAVCI** se izliježu nerazvijeni - mali, goli i slijepi, a **POTRKUŠCI** su pokretni odmah nakon rođenja i već imaju izraslo perje. Ovisno o stupnju razvijenosti, način i trajanje roditeljske skrbi varira, pa čučavci trebaju roditeljsku brigu da bi održali tjelesnu temperaturu i roditelji se dugo brinu o njima. Oni se ne bi trebali naći izvan gnijezda. No, ako se to ipak dogodi, treba pokušati pronaći gnijezdo i ako su roditelji u blizini, nježno podići mlado i vratiti u gnijezdo. Ako gnijezdo nije vidljivo, treba kontaktirati oporavilište. Opernaćeni mladunci koji iziđu iz gnijezda nazivaju se **POLETARCI**. Oni izlaze iz gnijezda prije nego što su sposobni letjeti – takvo ponašanje je posve normalno i dio je prirodnog razvoja u kojem mladi ptići napuštaju gnijezdo, istražuju svoju okolinu i uče kako sami pronaći hranu i izbjegavati predatore.

Mladi ptići mogu djelovati ranjivo, ali najčešće su pod nadzorom roditelja i ne zahtijevaju spašavanje. Ako poletarac nije ozlijeđen i roditelji sjede ili lete u blizini, najbolje ga je ostaviti na miru – roditelji se brinu o svojim potomcima čak i ako su oni na tlu. Ako su u blizini opasnosti poput mačaka, pasa ili ljudi, potrebno je ptiće pažljivo premjestiti na povišeno mjesto, obližnju granu ili u grm. Međutim, ako ptica nema perje ni paperje, ako postoje vidljive ozljede, ako roditelji ne dolaze jedan sat, ako mladunče nije zdravo (letargično je, ne može se kretati, ima zatvorene oči...), preporučljivo je nazvati oporavilište.

KOMUNIKACIJA SA STRUČNJACIMA

Prilikom pronalaska ozlijeđene, bolesne i iscrpljene životinje koja pripada strogo zaštićenoj vrsti potrebno je kontaktirati najbliže oporavilište koje zbrinjava tu kategoriju životinja. Kad nalaznik nije siguran u kakvom je stanju ptica te postoji li potreba za spašavanjem, potrebno je potražiti smjernice od lokalnih tijela nadležnih za zaštitu divljih životinja ili od oporavilišta.

Svaki slučaj uginule strogo zaštićene životinje treba putem obrasca za dojavu (<https://survey123.arcgis.com/share/894e91f99c3540038be13baf979ed800>), telefonom (01/5502 900) ili putem poruke e-pošte: zavod@mingor.hr prijaviti Ministarstvu gospodarstva i održivog razvoja, Zavodu za zaštitu okoliša i prirode.

Iznimno je važno pružiti detaljne i točne informacije prilikom prijavljivanja, kao što su točna lokacija ptice, ponašanje i sve vidljive ozljede.

U slučaju pronalaska ranjene ili otrovane životinje, ako postoji sumnja na počinjenje kaznenog djela nad tom životinjom (nastrijeljena životinja, simptomi trovanja i sl.), treba odmah kontaktirati nadležnu policijsku postaju.

**Kontakt službenika za koordinaciju poslova oporavilišta za divlje životinje
Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, Uprave za zaštitu prirode: 01 4866 131.**

PRUŽANJE PRIVREMENE SKRBI

Prije dolaska u oporavilište ozlijeđene ptice trebaju biti smještene u prostor koji je topao i tih i u kojem im se mogu omogućiti mir i stabilna temperatura, kako bi se zaštitile od hladnoće ili pregrijavanja. Treba izbjegavati bučna mjesta ili područja s visokom aktivnosti ljudi ili kućnih ljubimaca koji bi mogli proizvesti dodatan stres.

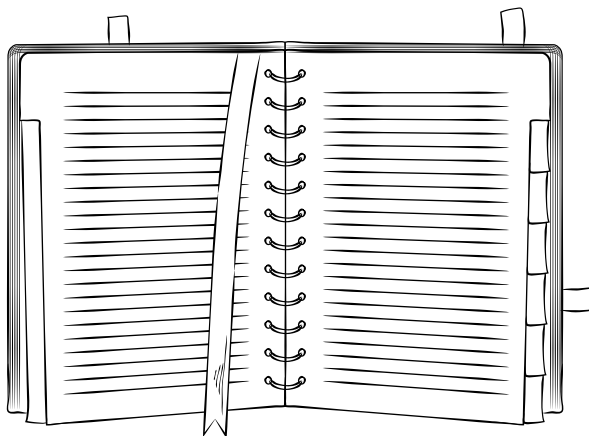
Za smještaj tijekom privremene skrbi može se koristiti kutija ili prienosnik za kućne ljubimce s dobrom ventilacijom bez oštih rubova i s dovoljno prostora da se ptica može lako kretati. Žičani kavezi ili spremnici s oštrim rubovima mogu prouzročiti novu štetu ozlijeđenoj ptici, pa ih se preporučuje izbjegavati.

Naravno, prostor treba osigurati da ptica ne bi pobjegla. Važno je održavati sigurnu udaljenost od ptice, izbjegavati nagle pokrete ili izravno prilaženje da bi se smanjio stres.

Ozlijeđenu pticu ne preporučuje se hraniti, osim prema uputi stručne osobe. Ptice imaju posebne prehrambene potrebe i pogrešna hrana, kao i pogrešna prezentacija hrane, može naštetiti njihovom zdravlju.

Ako je ptica na privremenoj skrbi kratko, nije joj potrebno davati vodu, no ako ostaje duže od 24 sata, potrebno je postaviti plitku posudu s vodom tako da ptica ne može utonuti ili se ozlijediti.

Pticu pažljivo treba promatrati i zabilježiti sve promjene u njezinom ponašanju, izgledu ili ozljedama – te će informacije biti korisne stručnjacima da bi dobili točan uvid u stanje ptice.

**BRIGA ZA OSOBNU SIGURNOST
I DOBROBIT PTICA**

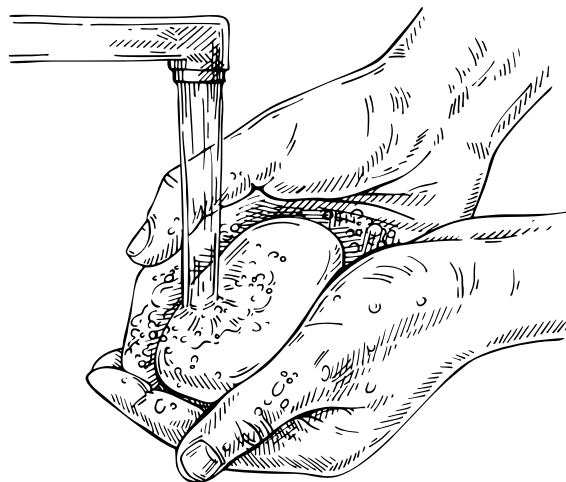
OSOBNJA ZAŠTITNA OPREMA

Pridržavanje smjernica za osobnu zaštitnu opremu ključno je za održavanje biosigurnosnih mjera u veterinarskoj praksi. Pomaže u sprječavanju unošenja ili širenja bolesti između jedinki ili populacija, omogućujući cjelokupno zdravlje i dobrobit ptica.

Stoga je važno naglasiti potrebu korištenja odgovarajuće osobne zaštitne opreme pri radu s ozlijeđenim pticama. OZO djeluje kao barijera koja štiti i nalaznike i ptice od ozljeda ili infekcija.

Ptice, posebice kad su ozlijeđene ili uznemirene, mogu pokazivati obrambeno ponašanje (grizenje, grebanje ili kljucanje), pa nošenje rukavica pruža zaštitu i smanjuje rizik od ogrebotina ili ugriza.

Osim toga, ptice mogu nositi razne patogene, uključujući bakterije, viruse i parazite, koji se mogu prenijeti na ljude. Nošenje odgovarajuće zaštitne opreme kao što su rukavice, zaštitne naočale, maske za lice i odjeća dugih rukava pomaže smanjiti izravan kontakt s patogenima, smanjujući rizik od prijenosa bolesti. Neke bolesti ptica, ponajviše bolesti uzrokovane patogenima koji se prenose zrakom, mogu se prenijeti aerosolima. Nošenje maske za lice smanjuje rizik od udisanja zaraznih agenasa.

Nakon rukovanja pticama, posebice ako je došlo do kontakta s izmetom ili tjelesnim tekućinama, iznimno je važna pravilna higijena – potrebno je pravilno oprati ruke sapunom i toplom vodom da bi se spriječilo prenošenje bolesti. U nekim slučajevima, kao što je diranje mrtvih ptica ili je u pitanju veći broj mrtvih ptica, može biti preporučljivo koristiti dodatnu zaštitnu opremu poput maske i naočala. Ako postoji sumnja da je došlo do izlaganja nekoj zoonotskoj bolesti ili ako se pojave simptomi bolesti nakon doticaja s pticama, važno je potražiti savjet liječnika da bi se omogućilo pravodobno liječenje i prevencija komplikacija.

PRAVILNA TEHNIKA ZA OBUZDAVANJE PTICA

Važno je koristiti nježne i bezopasne metode za hvatanje ptica uz pomoć lagane tkanine, mreže ili kutije, kako bi se jedinka pažljivo uhvatila bez nanošenja ozljeda. Ptici treba prići polako i smireno, izbjegavajući nagle pokrete koji bi je mogli prestrašiti ili dodatno ozlijediti.

Najprije treba procijeniti veličinu i snagu ptice – treba uzeti u obzir vrstu ptice i njezino zdravstveno stanje. Za veće ptice možda će biti potrebna dodatna pomoć ili specijalizirana oprema. Ako je potrebno, dobro je potražiti stručno vodstvo. Ptici se prilazi polako i smireno. Krila je potrebno sigurno uhvatiti – nježno, ali čvrsto, pritišćući ih uz tijelo ptice i pazeći da su na mjestu. Treba biti oprezan – pretjerani pritisak bi mogao uzrokovati nelagodu ili ozljedu, dok prelagan pritisak može dovesti do bijega ptice ili dodatnih ozljeda. Čitavom tijelu ptice potrebno je pružiti potporu rukama ili prstima.

Dodatno treba voditi računa o krhkosti ptice, posebice ako je pretrpjela ozljede, te izbjeći nepotreban pritisak na osjetljiva područja. Pticu se ne smije stisnuti prejako jer to može ometati disanje ili uzrokovati nepotrebnii stres i pregrijavanje, a potrebno joj je ostaviti i dovoljno prostora oko kljuna i nosnica za neometano disanje.

Nakon sputavanja, pažljivo se promatra ponašanje ptice radi znakova uznemirenosti ili nelagode i ako je potrebno, prilagođava se hvat.

RAD NA SIGURAN NAČIN

U početku, da bi se izbjeglo izazivanje dodatnog stresa ili ozljede, važno je održavati sigurnu udaljenost od ptice te promatrati ponašanje ptice iz daljine, kako bi se procijenilo njezino stanje i utvrdilo je li intervencija doista potrebna (pažljivo promatranje kretanja, načina disanja i znakova ozljede). Smiren i oprezan pristup bez naglih pokreta, glasnih zvukova ili nepotrebnog hvatanja osnova je rada s ozlijeđenim divljim pticama, da bi se one lakše prilagodile našoj prisutnosti i novoj okolini.

NAČIN TRANSPORTA OZLIJEĐENE DIVLJE PTICE

Potrebno je odabrati siguran i dobro prozračen spremnik za prenošenje, koji odgovara veličini ptice. Većinu vrsta ptica može se smjestiti u čvrstu kartonsku kutiju ili transportnu kutiju za kućne ljubimce. Treba provjeriti može li se poklopac čvrsto zatvoriti, kako bi se ptici onemogućio bijeg. Na dno spremnika se stavlja meka tkanina (npr. ručnik) da bi se ptici pružila udobna površina. Materijale s labavim nitima ili vlaknima koja bi se mogla zapetljati oko stopala ili krila treba izbjegavati. Zatim se ptica nježno stavlja u spremnik za prenošenje, poklopi i osigura poklopac da bi se onemogućio bijeg ptice tijekom transporta. Spremnik za prenošenje treba biti dobro prozračen (izbušene rupe na kutiji), kako bi se ptici omogućio odgovarajući protok zraka.

Spremnik za prenošenje se u vozilu postavlja na sigurno mjesto, daleko od izravne sunčeve svjetlosti i ekstremnih promjena temperature te pričvršćuje da bi se spriječilo klizanje ili prevrtanje tijekom transporta. Voziti treba oprezno, izbjegavajući nagla zaustavljanja, ubrzanja ili oštra skretanja, ali i glasnu muziku, kako bi se spriječili nepotreban stres ili ozljede.

NAČINI PRIVREMENOG SMJEŠTAJA SPAŠENIH JEDINKI

Ako je spašenim pticama potrebno pružiti privremeni smještaj, treba odabrati mirno, toplo i sigurno mjesto, uzevši u obzir činjenicu da različite ptice, ovisno o vrsti, starosti (mladunčad, odrasle jedinke) i stanju (zdrave, bolesne, ozlijeđene) mogu imati posebne zahtjeve.

Nastamba treba biti dovoljno velika da se ptica može kretati i rastezati krila bez opasnosti od ozljeda. Za male ptice prikladan je dobro prozračan kavez ili prijenosnik za kućne ljubimce s odgovarajućim razmakom između šipki, dok velikim pticama može biti potreban prostrani sanduk, volijera ili odvojeni prostor u tihom prostoriji. Kako bi se stvorio osjećaj sigurnosti i privatnosti, mogu se postaviti vizualne barijere ili pokrovi na nekim stranama ograđenog prostora.

Ograđeni prostor treba nastrijeti prikladnim materijalom koji se lako čisti i pomaže u održavanju higijene, npr. novinama, papirnatim ručnicima, neispisanim papirom... Materijale s labavim nitima ili vlaknima koji bi se mogli zapetljati ili bi ih ptice mogle progutati treba izbjegavati. Arborealnim vrstama potrebno je ponuditi prečke ili grane različitih veličina i tekstura, kako bi ptice mogle stajati/sjediti na što prirodniji način. Preporučuje se urediti i mjesta za skrivanje – mogu se staviti male kutije ili određena područja nastambe djelomično natkriti, kako bi ptica dobila osjećaj sigurnosti.

Ovisno o vrsti, potrebno je održavati odgovarajući **temperaturni raspon** uz pomoć grijaćih lampi, jastučića za grijanje ili pokrivača, kako bi se pticama kojima je to potrebno pružila toplina.

Da bi se lakše regulirao **cirkadijani ritam** ptice, potrebno je omogućiti odgovarajuću rasvjetu, prirodnu ili umjetnu.

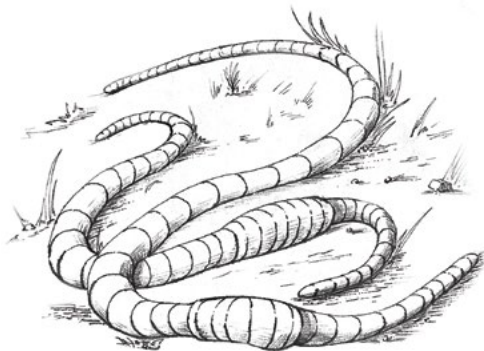
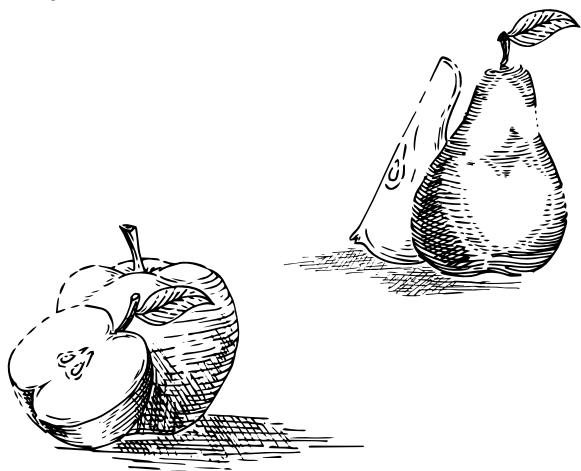
Vodu treba ponuditi u plitkoj posudi ili maloj pojilnici na mjestu koje je lako dostupno. Hrana mora biti svježije ponuđena i prikladna za vrstu, dob i stanje jedinke, prema preporuci veterinarara. Posude za hranu i vodu potrebno je redovito čistiti da bi se održala higijena.

Potrebno je redovito pratiti **ponašanje, apetit i opće stanje ptice**, a nastambu redovito čistiti, kako bi se održala čistoća i spriječilo širenje bolesti. Ako se primijete bilo kakve zabrinjavajuće promjene u zdravlju ili ponašanju ptice, odmah treba zatražiti savjet stručnjaka.

Privremeni smještaj nije dugoročno rješenje za rehabilitaciju divljih ptica. Ključno ih je što prije prebaciti u ovlašteno oporavilište radi odgovarajuće skrbi i rehabilitacije. Ove ustanove imaju stručnost i resurse za pružanje najbolje šanse za oporavak i uspješno puštanje natrag u divljinu.

RAZUMIJEVANJE PREHRAMBENIH POTREBA

Pružanje prehrane što sličnije prirodnim izvorima hrane veoma je važno u procesu rehabilitacije. Prehrana je vrsno specifična i zadovoljava prehrambene potrebe svake određene vrste, a odstupanje od njihove prirodne prehrane može imati negativne učinke na zdravlje i dobrobit ptice. Razumijevanje specifičnih potreba i životnih stadija svake vrste ključno je za pružanje odgovarajuće prehrane. No, nudeći hranu koja je vrlo slična hrani koju bi ptice imale u divljini, ne pružamo im samo potrebne hranjive tvari, već pomažemo da održe prirodni način hranjenja, što omogućuje mentalnu stimulaciju i potiče fizičku aktivnost. To je posebno važno za ptice koje trebaju dugotrajnu rehabilitaciju ili ptice koje zbog trajnih ozljeda ne mogu biti vraćene u divljinu.

Prehrana prikladna vrsti omogućuje pravu ravnotežu makronutrijenata (proteina, ugljikohidrata i masti) i mikronutrijenata (vitamina i minerala). Neke su ptice insektivori (kukcojedi), uveliko se oslanjaju na beskralježnjake i trebaju visokokvalitetne izvore proteina. Druge su frugivorne, pa voćem i nektarom unose više ugljikohidrata i vitamina. Postoje i vrste koje se pretežno hrane sjemenkama (granivorne) te one koje se hrane strvinom ili one koje nisu izbirljive (omnivorne)... Neprilagođena prehrana može dovesti do zdravstvenih problema kao što su pothranjenost, probavni poremećaji, oslabljeni imunološki sustav i metabolička neravnoteža.

VRSTA HRANE

Da bi se mogla ponuditi odgovarajuća hrana, najprije treba odrediti vrstu ptice.

Hrana specifična za vrstu – potrebno je istražiti i identificirati prirodnu prehranu određene vrste ptica te ponuditi namirnice iste ili slične prirodnim izvorima hrane.

Komercijalna hrana za ptice – komercijalne mješavine sjemenki mogu biti prikladna opcija za brojne vrste; potrebno je odabrati mješavinu prikladne za vrstu.

Kukci i beskralježnjaci – za insektivorne vrste potrebno je nabaviti žive ili liofilizirane kukce ili komercijalnu mješavinu za insektivore.

Voće i povrće – ovisno o vrsti, potrebno je ponuditi svježe voće i/ili povrće (poput bobičastog voća, nasjeckanog lisnatog povrća ili naribane mrkve).

Pribor za hranjenje:

Ako se jedinke nisu u mogućnosti same hraniti, potrebno ih je nahraniti rukom. Za hranjenje se mogu koristiti: štrcaljke bez igle, sonde, aplikatori s mekim vrhom, pipete.

TEHNIKE HRANJENJA

Higijena je iznimno bitna - da bi se smanjio rizik od prijenosa infekcija, prije rukovanja hranom i priborom za hranjenje potrebno je temeljito oprati ruke. I pribor mora biti temeljito opran. Za hranjenje treba odabrati mirno okruženje, da se ptica ne bi dodatno uplašila, i treba biti strpljiv jer ptice u početku hranjenja mogu oklijevati. Tijekom hranjenja potrebno je pratiti ponašanje ptice - ako pokazuje interes, kluca ili guta hranu, to je pozitivan znak. Ako stalno odbija hranu, potrebno je savjetovati se s veterinarom.

Raspored hranjenja će ovisiti o starosti, vrsti i stanju ptice. Općenito, male ptice zahtijevaju često hranjenje u malim porcijama, dok veće ptice mogu imati duže intervale između hranjenja. Potrebno je slijediti preporučene smjernice koje su dali stručnjaci. Iznimno je bitno voditi detaljnu **evidenciju** o rasporedu hranjenja, vrstama ponuđene hrane i reakciji ptice na hranjenje, kako bi se pratilo napredovanje.

SMANJIVANJE STRESA I OBOGAĆIVANJE ŽIVOTNOG OKOLIŠA

Cilj rehabilitacije je promoviranje prirodnog ponašanja, mentalne stimulacije i opće dobrobiti koji su ključni za uspješnu rehabilitaciju i eventualno puštanje natrag u divljinu.

Ozlijeđene ptice često su vrlo osjetljive na vanjske podražaje, a smanjenje stresa ključno je za njihov oporavak. Stoga je potrebno omogućiti tiho i mirno okruženje bez buke, pretjerane ljudske aktivnosti ili naglih pokreta koji bi mogli prestrašiti pticu. Medicinski tretman ili procjena možda će zahtijevati fizički pregled, no pretjerano ili grubo držanje može ptici izazvati dodatni stres i potencijalno naškoditi. Stoga je potrebno smanjiti nepotrebno hvatanje. Postavljanje vizualnih barijera oko nastambe, poput tkanine ili kartona, može smanjiti izloženost vanjskim podražajima i dati ptici osjećaj sigurnosti. I uspostavljena, predvidiva dnevna rutina hranjenja može pružiti osjećaj sigurnosti i pomoći u smanjenju razine stresa.

Metode za obogaćivanje životnog okoliša pomažu zadržavanju (odrasle jedinke) ili stvaranju (mladunčad) prirodnog ponašanja uz fizičku i mentalnu stimulaciju životinja na dugotrajnoj rehabilitaciji. Sjedalice (grane, prečke) različitih promjera, tekstura i visina mogu pružiti mogućnosti za vježbanje leta, jačanje nogu i vježbanje ravnoteže. Razne igračke i predmeti kojima se može manipulirati (užad, ljuljačke) mogu potaknuti tjelesnu aktivnost i prirodno ponašanje. Razmještanjem hrane ili skrivanjem poslastica unutar nastambe potiče se prirodni instinkt za traženjem i pronalaženjem. Prirodni elementi (grane, lišće, materijal za gniježđenje) koji simuliraju prirodno okruženje mogu pružiti prilike za istraživanje i poticanje ponašanja gniježđenja.

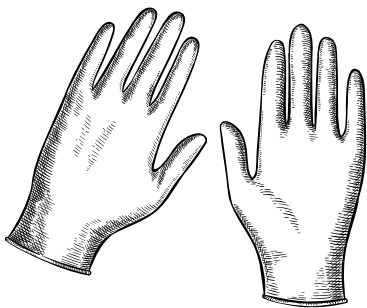
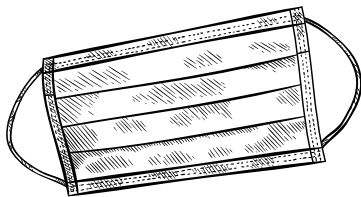
Redovito praćenje ponašanja i dobrobiti ptica ključno je za njihovu fizičku i psihičku dobrobit. Potrebno je provesti neko vrijeme promatrajući ponašanje ptice, razinu aktivnosti i interakcije s okolinom te zabilježiti sve znakove stresa, nelagode ili abnormalnog ponašanja. Svaka jedinica može imati jedinstvene preferencije i potrebe.

The image shows three fluffy owl chicks in a cardboard box. They are covered in soft, downy feathers and have bright orange eyes. The chicks are positioned in a triangular arrangement. A green banner with white text is overlaid on the right side of the image. The text reads: "POČETNI KORACI U SPAŠAVANJU OZLIJEĐENE PTICE".

**POČETNI KORACI U SPAŠAVANJU
OZLIJEĐENE PTICE**

SIGURNOST NA PRVOME MJESTU

Prije zbrinjavanja ozlijeđene ptice bitno je pripaziti na osobnu sigurnost, ponajprije noseći odgovarajuću zaštitnu opremu (rukavice, maske...) koja štiti od opasnosti i smanjuje rizik od prijenosa bolesti. Ako je ptica u blizini prometnica, vlastita se sigurnost može omogućiti strateškim parkiranjem vozila i korištenjem svjetala. Oprez u prometu i izbjegavanje ugrožavanja vlastite sigurnosti, kao i sigurnosti drugih ljudi tijekom spašavanja ptica, izuzetno su bitni.

PROCJENA STANJA PTICE

Prije nego što spašavanje započne, potrebno je procijeniti stanje ptice i utvrditi ozbiljnost situacije. Sa sigurne udaljenosti pticu treba promotriti i procijeniti njezino ponašanje (čini li se slaba, dezorijentirana, nesposobna za let, letargična...), kao i prisustvo vidljivih ozljeda (rane, krvarenje, slomljeno krilo ili noga...). Vrstu i težinu ozljeda potrebno je pribilježiti, kako bi oporavilište raspolagalo točnim informacijama. Osim toga, potrebno je procijeniti je li ptica u neposrednoj opasnosti od predatora, prometa, opasnih tvari... Sigurnost uvijek treba biti prioritet pri spašavanju divljih životinja.

HVATANJE I TRANSPORT

Kako bi bio siguran i za pticu i za hvatača, lov je potrebno pažljivo pripremiti. Ako se ptica lovi mrežom, nakon polakog pristupanja pticu treba preklopiti mrežom, pazeći da joj se ne nanesu ozljede čvrstim dijelovima mreže. Nakon hvatanja pticu je u mreži potrebno čvrsto, ali nježno uhvatiti, da ne bi pobjegla ili se dodatno zapetljala u mrežu.

Za ptice kojima se može sigurno rukovati može se koristiti meka tkanina za prekrivanje. Podupirući joj tijelo, krila i noge, potrebno je pticu smjestiti u spremnik za prenošenje.

Odabir prikladnog spremnika za prenošenje bitan je za sigurnost i dobrobit ptice tijekom transporta. Spremnik mora biti dovoljno prostran da se ptica može udobno kretati bez nanošenja dodatnih ozljeda, mora imati odgovarajuću ventilaciju da bi se omogućio pravilan protok zraka, spriječilo pregrijavanje ili gušenje ptice tijekom prijevoza te biti dovoljno čvrst sa sigurnim poklopcem, da ptica ne bi pobjegla. Treba se lako čistiti i dezinficirati radi održavanja higijene i smanjenja rizika od prijenosa bolesti. Da bi ptici bilo udobno i da se spriječe udarci u tvrde površine, spremnik se može obložiti mekom tkaninom ili papirnatim ručnikom.

Održavanje odgovarajuće temperature ključno je za dobrobit ptica, posebno za mladunčad bez perja. Prostorija ili vozilo u kojoj je smješten spremnik za prenošenje trebalo bi imati temperaturu od 21 do 27°C. U hladnijim prostorijama ili za jedinke kojima je potrebna dodatna toplina mogu se koristiti boce s toplom vodom umotane u tkaninu i postavljene u jedan kut prijenosnika, ostavljajući dovoljno prostora da se ptica može odmaknuti od izvora topline ako je potrebno – pregrijavanje može biti jednako štetno kao i niske temperature.

**PRUŽANJE PRVE POMOĆI
OZLIJEĐENIM PTICAMA**

STABILIZIRANJE PRIJELOMA

Prijelomi mogu biti otvoreni ili zatvoreni. Važno je znati prepoznati znakove prijeloma kod ptica. Neki od pokazatelja mogu biti: abnormalni položaji udova (udovi postavljeni pod čudnim kutovima), nemogućnost podnošenja težine (ptica se ne može osloniti na nogu ili pokazuje znakove bola pri pokušaju), vidljivi deformiteti, otekline. Ispravna imobilizacija ključna je za podupiranje i stabilizaciju prijeloma kod ozlijeđenih ptica. Provodi se tako da se slomljeni ekstremitet nježno postavi u prirodni položaj te se podstavljena uduga postavi uz njega radi pružanja potpore.

OZLJEDE KRILA

Ozljeda krila jedna je od čestih ozljeda ptica. Krilo treba pregledati i uočiti ima li vidljivih prijeloma, rana ili iščašenja. Da bi se spriječilo dodatno oštećenje, potrebno je krilo imobilizirati tako da se nježno priloni uz tijelo i pričvrsti mekom krpom ili zavojem, ali ne prečvrsto jer to može ograničiti disanje ili cirkulaciju krvi. Bitno je kontaktirati veterinara radi nastavka procjene i liječenja ozljeda krila.

TRAUMA GLAVE

Trauma glave može imati teške implikacije, a trenutačna skrb je vitalno važna. Uobičajeni znakovi ozljede glave uključuju dezorijentaciju, gubitak ravnoteže, poteškoće u letenju ili sjedenju, krvarenje iz kljuna ili nosnica ili pak vidljivu ozljedu na glavi. No, ozljeda glave može imati unutarnje ili neurološke posljedice koje ne moraju biti odmah vidljive.

Ključno je odmah potražiti veterinarsku pomoć da bi se procijenila ozbiljnost ozljede i pružio odgovarajući tretman. Do tada je potrebno ograničiti svako nepotrebno kretanje i smjestiti pticu u tih i slabo osvijetljen prostor, kako bi se smanjio stres i spriječile nove ozljede.

LIJEČENJE UNUTARNJIH OZLJEDA ILI KRVARENJA

Prepoznavanje znakova unutarnjih ozljeda ili krvarenja kod ptica ključno je za pružanje pravodobne i odgovarajuće skrbi. Iako neke unutarnje ozljede možda neće biti odmah vidljive, postoje određeni pokazatelji: vidljivo vanjsko krvarenje (npr. iz kljuna, nosnica, usta ili bilo kojeg drugog dijela tijela), abnormalno držanje ili kretanje, znakovi slabosti ili nestabilnosti, otežano, brzo, plitko disanje ili disanje na otvorena usta, blijede ili plavkaste sluznice (posebice unutar kljuna, usta ili kapaka), oticanje trbuha ili modrice, letargija, smanjeni odgovor na podražaje, dezorijentiranost... Ptice se mogu nerado pomicati ili pokazivati znakove bola kad se njima rukuje.

Važno je napomenuti da su spomenuti znakovi indikativni za različita zdravstvena stanja i da je pravilna procjena veterinaru nužna za potvrdu unutarnjih ozljeda ili krvarenja.

Da bi se spriječile dodatne ozljede, potrebno je postupati s pticom što nježnije. U slučaju vanjskog krvarenja potrebno je primijeniti nježan, izravan pritisak na zahvaćeno područje čistom krpom ili sterilnim zavojem te pričekati profesionalnu pomoć.

BRIGA O RANI

Pravilna njega rane ključna je za sprječavanje infekcije i poticanje zacjeljivanja. Ranu najprije treba isprati fiziološkom otopinom ili čistom vodom, da se uklone krhotine i prljavština. Treba izbjegavati korištenje jakih ili iritirajućih tvari. Nakon čišćenja nanosi se antiseptik za sprječavanje infekcije. Preko rane se postavlja sterilni zavoj, da bi se spriječila nova kontaminacija. Zavoj treba biti čvrst, ali ne pretijesan. Ranu je potrebno redovito nadzirati radi znakova infekcije (povećana oteklina, crvenilo ili iscjedak).

PREPOZNAVANJE ZNAKOVA ŠOKA

Šok je kritično stanje koje zahtijeva hitnu pomoć. Ako sumnjate da je ptica u šoku, bitno je što hitnije potražiti stručnu pomoć veterinaru s iskustvom u brizi o pticama.

Ključno je prepoznati simptome šoka kod ptica. Stoga je potrebno obratiti pažnju na sljedeće znakove: slabost (ptica se doima slaba, ne može pravilno stajati ili sjesti, može pokazivati nedostatak koordinacije), disanje (ptica diše ubrzano, otežano, plitko ili nepravilno), boja sluznice (blijeda ili plavičasta boja može ukazivati na slabu oksigenaciju), letargija.

Pružanje toplog i mirnog okruženja ključno je za stabilizaciju ptice u šoku. Potrebno je pronaći mirno i tiho mjesto za boravak, daleko od buke i smetnji. Ptice u šoku mogu imati poteškoće pri održavanju tjelesne temperature. Za pružanje topline može se u jedan dio nastambe u blizini ptice, ali ne u izravnom dodiru s njom (kako bi se izbjeglo pregrijavanje), postaviti grijač ili boca s toplom vodom umotana u tkaninu.

HIDRACIJA I HRANJENJE

Pravilna hidracija i hranjenje bitni su za pticu u šoku. Otopine elektrolita pomažu u nadoknadi tekućine, pružaju bitne hranjive tvari i vraćaju razinu energije. Kapaljkom ili štrcaljkom, prema uputi veterinaru, pažljivo se ptici ponude male količine otopine. U teškim slučajevima veterinar može hidraciju odraditi supkutanim putem (ispod kože) ili intravenoznim (izravno u venu) ili intraosealnim (u koštanoj srži).

SPECIJALNA PREHRANA

Ovisno o vrsti ptice i njezinom stanju, veterinar može preporučiti posebnu prehranu, kako bi se zadovoljile njezine prehrambene potrebe tijekom procesa oporavka. Različite vrste ptica imaju jedinstvene prehrambene zahtjeve, temeljene na njihovim prirodnim prehrambenim navikama i prehrambenim potrebama. Specijalna prehrana osmišljena je da bi omogućila hranjive tvari za optimalno ozdravljenje, rast i opću dobrobit. Ozlijeđenim pticama često su potrebne dodatne hranjive tvari za pomoć u oporavku tkiva, zacjeljivanju kostiju, kao i općem oporavku. Osim toga, dob i razvojni stadij mogu utjecati na prehrambene potrebe. Važno je pažljivo slijediti prehrambene smjernice koje odredi veterinar: vrstu hrane, veličinu porcije i učestalost hranjenja.

SPAŠAVANJE PTIČA

PROCJENA POTREBE ZA SPAŠAVANJEM

ČUČAVCI su vrlo mlade ptice koje su najčešće bez perja ili imaju samo nekoliko pera. Njihova toplina, hrana i zaštita u potpunosti ovise o roditeljima. Ako je izvan gnijezda pronađen ptić bez perja, potrebno je provjeriti gdje se nalazi njegovo gnijezdo, potražiti roditelje koji sjede ili lete u blizini i nježno podići ptića i vratiti ga u gnijezdo. Ako se gnijezdo ne vidi ili je ptić dugo bez roditeljske brige, potrebno mu je pomoći.

POLETARCI su starije ptice koje imaju razvijeno letno perje i u procesu su učenja letenja. Sposobni su napustiti gnijezdo i mogu provesti nekoliko dana na tlu ili u niskom raslinju, dok se njihove vještine leta ne poboljšaju.

Pronalazak mladog ptića na tlu ne znači nužno da je ptica napuštena ili da joj je potrebno hitno spašavanje. Mladunci su često pod budnom pažnjom roditelja koji ih nastavljaju hraniti i štiti čak i kad nisu u gnijezdu. Promatranjem iz daljine potrebno je utvrditi jesu li roditelji u blizini i brinu li se o ptiću.

Ako je u pitanju poletarac, sve dok ga roditelji promatraju i hrane, ne treba dodatnu pomoć – poletarce je sasvim normalno vidjeti danima kako skakuću uokolo. Najbolje je ostaviti zdravo mladunče na miru. Čak i ako je gnijezdo vidljivo na obližnjem drvetu, ptić se ne mora vraćati jer će samo iskočiti iz gnijezda i vratiti se na tlo, a neke ptiće roditelji mogu čak i izgurati iz gnijezda. Dok se ptići kreću po tlu i uče letjeti, roditelji su često u blizini. Neke vrste ptica, poput vrana, vrlo su zaštitnički raspoložene prema svojim mladuncima, pa mogu i napasti ako pomisle da im je mladunčad ugrožena. Tada se treba brzo udaljiti i izbjegavati to područje, dok ptići ne nauče letjeti.

No, ako je poletarac dugo bez roditeljske brige ili ima vidljive ozljede, potrebno mu je pomoći.

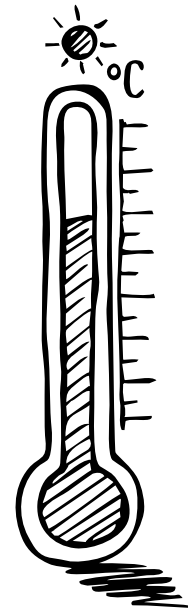
ZAMJENSKO GNIJEZDO

Ponekad ptičje gnijezdo strada, a ptići i njihovi roditelji se ne udaljavaju iz područja, pa je potrebno ponuditi zamjensko gnijezdo. Pritom se mogu odabrati materijali koji oponašaju prirodnu strukturu gnijezda: meka trava, grančice ili male posude obložene mekom tkaninom, da bi se omogućili udobnost, izolacija i sigurno okruženje za gniježđenje.

TOPLINA

Napušteni ptići, posebice goluždravci, u termoregulaciji se oslanjaju na toplinu tijela svojih roditelja, pa im je potrebno omogućiti toplo i sigurno okruženje za njihovu dobrobit. Kao izvori topline mogu se koristiti toplinski jastučići ili boce s toplom vodom, umotani u tkaninu, koji će biti nježan i kontroliran izvor topline. Važno je pažljivo pratiti temperaturu da bi se spriječilo pregrijavanje i omogućiti ptiću da se može odmaknuti od izvora topline, ako postane pretoplo.

HRANJENJE PTIĆA

Svaka vrsta ima jedinstvene prehrambene potrebe koje moraju biti zadovoljene za njihov rast, razvoj i cjelokupno zdravlje. Postoje specijalne formule posebno osmišljene za prehrambene potrebe, koje oponašaju sastav prirodne prehrane ptica u divljini. Prehrambene potrebe mogu varirati ovisno o dobi i stupnju razvoja ptica. Mladi ptići trebaju tekuće ili polutekuće formule, dok starije ptice mogu prijeći na čvršću prehranu. Važno je pružiti teksturu i veličinu hrane primjerenu dobi, kako bi se olakšala pravilna probava i ponašanje pri hranjenju. Osim toga, važno je pažljivo pratiti rast, težinu i zdravlje ptića dok je na othrani, kako bi se prepoznali eventualni znakovi prehrambenih nedostataka ili neravnoteže i napravile prilagodbe u dogovoru sa stručnjacima.

Za hranjenje je potrebna određena oprema: štrcaljka, sonda ili poseban pribor za hranjenje, ovisno o vrsti ptice i njezinoj dobi. Sva oprema mora biti čista i sterilizirana prije upotrebe. Koristi se odgovarajuća formula u skladu s prehrambenim potrebama i dobi ptice, prema uputama veterinara, pri čemu je potrebno obratiti posebnu pažnju na pravilnu temperaturu i konzistenciju radi lakog gutanja i probave.

Pticu treba držati nježno, ali čvrsto, a za male ptice može se upotrijebiti meka tkanina kao podrška tijekom hranjenja. Pticama koje se mogu hraniti pomoću štrcaljke ili sonde, ona se nježno umetne u voljku (ako je ptica ima) ili jednjak i formula se aplicira polako i oprezno, pazeći da glatko teče bez izazivanja nelagode ili aspiracije. Reakciju ptice na hranjenje treba pratiti, uvjeriti se da guta ispravno i nema nikakvih problema ili poteškoća te zabilježiti ponašanje ptice pri hranjenju, apetit i sve znakove nelagode ili regurgitacije.

Nakon svakog hranjenja svu opremu treba temeljito očistiti i sterilizirati, da bi se spriječio rizik od kontaminacije i infekcije. Pravilna higijena ključna je za zdravlje i dobrobit ptice.

RASPORED HRANJENJA I KOLIČINA HRANE

Učestalost i količina hranjenja ptica ovisi o vrsti, starosti i stupnju razvoja – odgovarajući raspored hranjenja potrebno je dogovoriti s veterinarom. Mladi ptići zahtijevaju češće hranjenje jer imaju mali želudac i brzi metabolizam. Kako ptić raste i razvija se, učestalost hranjenja može se smanjiti. Međutim, važno je pridržavati se preporučene učestalosti hranjenja koju daju stručnjaci, kako bi ptica dobila dovoljno hranjivih tvari.

I količina hrane ovisi o starosti, vrsti i veličini ptice. Važno je ne prehranjivati ili prisilno hraniti pticu jer to može dovesti do probavnih problema ili aspiracije, već treba slijediti preporučene upute za hranjenje.

Ako ptić pokazuje znakove uznemirenosti, regurgitacije ili nelagode, to može biti znak da je potrebno prilagoditi količinu ili tehniku hranjenja.

PRAĆENJE TEŽINE I RASTA

Praćenje težine i rasta ptica bitan je dio skrbi i rehabilitacije. Redovite provjere težine pomažu ptici da dobiva dovoljno hrane i hranjivih tvari za zdrav rast, ali i pomažu u procjeni razvoja ptice i omogućuju da ispunjava odgovarajuće prekretnice za svoju vrstu. Promjene u težini mogu biti pokazatelj zdravlja ptica – nagli gubitak tjelesne težine ili stagnacija mogu ukazivati na zdravstvene probleme koji zahtijevaju pozornost.

Što brže nakon spašavanja potrebno je izvagati ptica, kako bi se odredila njegova početna težinu koja služi kao referentna točka za buduće usporedbe. Ovisno o starosti i stanju ptica, potrebno je redovito vaganje, da bi se pratio napredak u rastu. U početku se preporučuje vaganje ptice svaki dan ili svakih nekoliko dana, a kako ptić raste i stabilizira se, učestalost se može smanjiti.

Osim praćenja težine, potrebno je promatrati fizički razvoj ptica – rast perja, povećanu aktivnost, opće poboljšanje izgleda i ponašanja. Ovi znakovi pokazuju da ptica dobro napreduje.

Potrebno je izraditi evidenciju mjerenja težine i rasta ptice i zabilježiti sve značajne promjene, kako bi se lakše prepoznali trendovi, obrasci ili potencijalni problemi koji mogu zahtijevati pozornost, npr. abnormalni gubitak težine, zastoj u rastu...

Promatranje prekretnica u ponašanju ptica važan je aspekt njihove skrbi i rehabilitacije. One daju uvid u cjelokupni razvoj ptice i napredak u stjecanju bitnih vještina za preživljavanje. Razumijevanjem tipičnih razvojnih prekretnica i dokumentiranjem svih odstupanja, mogu se identificirati potencijalni zdravstveni problemi ili zastoji u razvoju i pružiti odgovarajuće intervencije.

Prekretnice mogu varirati ovisno o vrsti, ali neki primjeri uključuju rast perja (pojava primarnog i sekundarnog perja), sposobnost sjedenja na grani ili drugim povišenim površinama, početak leta, samostalno hranjenje. Znakovi koji mogu ukazivati na odstupanje od očekivanih prekretnica su: nedostatak rasta perja ili abnormalnosti u razvoju perja, nemogućnost pravilnog stajanja/sjedenja na prečki, održavanja ravnoteže ili leta, nedostatak interesa za samostalno hranjenje, poteškoće u konzumiranju odgovarajuće hrane.

PRIPREMA ZA POVRATAK U PRIRODU

Utvrđivanje trenutka kad je ptica spremna za puštanje u prirodu zahtijeva pažljivu procjenu njezinih fizičkih sposobnosti, vještina ponašanja i cjelokupnog zdravlja.

Pri procjeni spremnosti ptice siročadi za puštanje u prirodu treba uzeti u obzir nekoliko ključnih čimbenika:

01

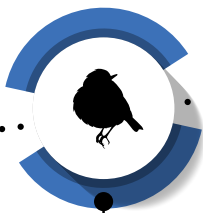
ptica mora biti bez ozljeda, bolesti ili stanja koja bi mogla ugroziti njezin opstanak u divljini

03

sposobnosti samostalnog pronalaska hrane, oponašanje prirodnog ponašanja svoje vrste u traženju hrane

02

dovoljno razvijene vještine leta – snažni i koordinirani pokreti krilima, izdržljiv let i sigurno slijetanje

04

zdrava tjelesna težina i kondicija

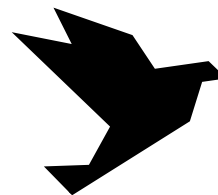
05

dobro fizičko zdravlje, bez ozlijeđa, bolesti ili drugih stanja koja bi mogla spriječiti njezin opstanak u divljini

06

odgovarajuće ponašanje specifično za svoju vrstu (prepoznavanje prirodnih grabežljivaca, interakcija sa srodnim vrstama i pokazivanje primjerenog teritorijalnog ponašanja)

POVRATAK U PRIRODU

Postupno uvođenje ptica u vanjski okoliš važan je korak u procesu njihove rehabilitacije. Omogućuje im da se priviknu na prizore, zvukove i prirodne elemente na koje će naići u divljini. Nastamba mora biti dovoljno prostrana da im omogući kretanje, rastezanje krila i prirodno ponašanje, treba imati sigurnosnu mrežu da bi se onemogućio bijeg i zaštitile ptice od grabežljivaca. Započinje se kratkim razdobljima boravka na otvorenom, postupno povećavajući trajanje, kako pticama postaje ugodnije. Bitno je izlaganje prirodnim podražajima koji oponašaju divlje stanište – grane, biljke, predmeti koji potiču prirodna ponašanja poput penjanja, skakanja ili istraživanja. Izlaganje sunčevoj svjetlosti, blagom povjetarcu i prirodnim zvukovima može pticama pomoći da se prilagode osjetilnim iskustvima na otvorenom. No, potrebno je da ptice budu zaštićene od ekstremnih temperatura, jake kiše, jakog vjetra ili drugih nepovoljnih vremenskih uvjeta. Treba urediti sjenu ili sklonište unutar nastambe, da bi ptice imale mjesto za povlačenje ako je potrebno. Kako ptice budu opuštenije, postupno im treba produžiti boravak na otvorenom. Bitno je omogućiti i pristup većoj nastambi, kako bi ptice vježbale letenje, ojačale mišiće i nastavile razvijati svoje prirodno ponašanje.

U prijelaznom razdoblju prije povratka u divljinu, da bi se ptici olakšala prilagodba i povećala njezina spremnost za život u divljini, jedinka se može kondicionirati. To uključuje boravak u velikim nastambama koje omogućuju ptici da ojača svoje vještine leta i vježba traženje hrane u poludivljem okružju. Može se i pribjeći postupnom smanjivanju opskrbe hranom, kako bi se ptica potaknula da se oslanja na prirodne izvore hrane i razvije vještine lova ili uključivanje u grupu jedinki iste vrste, kako bi se promicalo društveno ponašanje i povećale šanse ptice za uspješan povratak u prirodu.

Ptica bi se u prirodu trebala vratiti u prikladno stanište, po mogućnosti na istom području na kojem je pronađena ili u sličnom okružju koje ispunjava zahtjeve specifične za tu vrstu. Praćenje nakon puštanja, kad je moguće, omogućuje procjenu prilagodbe i uspjeha ptice u divljini.

Puštanje se odrađuje u suradnji sa stručnjacima za ptice, organizacijama za očuvanje i regulatornim tijelima, kako bi se omogućilo da odluke o puštanju budu u skladu s lokalnim propisima, prioritetima očuvanja vrsta i najboljim praksama u rehabilitaciji divljih životinja.

PROMICANJE PRIRODNOG PONAŠANJA

Promicanje prirodnog ponašanja vitalni je aspekt rehabilitacije divljih životinja te se tijekom oporavka posebna pažnja poklanja stimulaciji njihovih prirodnih instinkata.

Traženje hrane je ključno ponašanje divljih ptica, stoga se koriste razne strategije da bi se jedinke na oporavku potaknule na traženje hrane. To može uključivati skrivanje hrane u različitim dijelovima nastambe, korištenje posebnih hranilica, tzv. *puzzle feeder*, ili nuđenje živog plijena vrstama kojima je to potrebno.

Let je temeljna vještina većine vrsta ptica, stoga im je nužno dati mogućnost za vježbanje leta, kako bi vratile snagu, koordinaciju i izdržljivost. To se radi u posebnim nastambama za let ili volijerima različitih veličina, u kojima ptice mogu vježbati krila i manevriranje u kontroliranom okruženju.

OBOGAĆIVANJE ŽIVOTNOG PROSTORA

Obogaćivanje prostora ključna je komponenta promicanja prirodnog ponašanja rehabilitiranih životinja, pa tako i ptica. Cilj promjena koje se unose u njihov okoliš je povećanje raznolikosti ponašanja životinje i poticanje ponašanja karakterističnih za vrstu, a time i povećanje dobrobiti za vrstu. Uključuje unošenje raznih elemenata u životni prostor ptica, koji potiču istraživanje, fizičku aktivnost i mentalnu stimulaciju. To može uključivati pružanje sjedišta različitih visina i tekstura, uvođenje prirodnih materijala poput grana ili lišća, ponudu predmeta koji oponašaju prirodne izvore hrane ili pak različite načine prezentacije hrane, kojima se produžuje proces hranjenja i potiče istraživačko ponašanje životinje. Svaka vrsta ima jedinstveno prirodno ponašanje i zahtjeve te je prilikom osmišljavanja načina za obogaćivanje životnog prostora potrebno uzeti u obzir specifične potrebe vrste ptica i omogućiti obogaćivanje koje je u skladu s prirodnim ponašanjem ptica i preferencijama staništa.

DRUŠTVENE INTERAKCIJE

Neke vrste ptica, poput golubova, kokoši, kanarinaca i papiga, vrlo su usmjerene na jato i često se pojavljuju u skupinama, dok npr. crvendaći i grabljivice poput jastrebova i sova, nisu toliko usmjerene na grupu. Ptice jata evoluirale su kako bi živjele s drugim pripadnicima svoje vrste i stvarale društvene odnose i tim vrstama nedostatak jedinki iste vrste u okolini može biti vrlo stresan, za razliku od solitarnih ptica.

No, čak i među pticama jata postoje individualne razlike koje mogu dovesti do netrpeljivosti. Stoga, iako su prilike za odgovarajuće društvene interakcije važne za poticanje prirodnog ponašanja, potrebno je pažljivo promatrati interakcije među jedinkama da bi se donijela pravilna odluka o nastavku postupanja.

Ptice se mogu držati zajedno u skupinama s jedinkama iste vrste ili drugim kompatibilnim vrstama u kontroliranom okružju. U situacijama kad izravan fizički kontakt nije moguć ili preporučljiv, vizualni i slušni kontakt mogu biti korisni. Prilikom upoznavanja ptica sa srodnicima bitno je djelovati postupno i pažljivo pratiti njihovu interakciju. Ptice bi trebale biti u sličnim fazama rehabilitacije i imati kompatibilan temperament. Upoznavanje se započinje kratkotrajnim interakcijama, čije se trajanje i učestalost postupno povećavaju, ovisno o tome kako se ptice navikavaju jedna na drugu.

Nisu sve ptice prikladne za socijalizaciju zbog različitih čimbenika kao što su zdravstveno stanje, problemi u ponašanju ili zahtjevi specifični za vrstu. U takvim slučajevima treba omogućiti individualiziranu skrb i odgovarajuće alternative socijalizacije kao što je postavljanje vizualnih barijera ili pružanje prilika za socijalno obogaćivanje uz pomoć zrcala ili snimljene vokalizacije.

Socijalizacija pomaže pticama da razviju društvene veze ili ih ponovno uspostave, nauče važne društvene znakove i prilagode se društvenoj dinamici s kojom bi se susrele u divljini.

Svaka ptica je individua; promatranje njezinog ponašanja i reakcije na okolinu pomoći će u donošenju kvalitetne odluke.

SMANJENJE NAVIKAVANJA NA LJUDE (*IMPRINTA*, UTISKIVANJA)

Rehabilitirane ptice, osobito mlade jedinke, trebaju zadržati svoj prirodni strah i prirodnu reakciju izbjegavanja ljudi, kako bi osigurale svoj opstanak u divljini.

Imprint ili navikavanje na ljude, posebno ako se dogodi u ranoj dobi, može dovesti do gubitka prirodnih instinkata i prevelike ovisnosti o ljudskoj prisutnosti za hranu ili zaštitu. To može predstavljati potencijalne rizike i izazove kad se ptice puste natrag u svoje prirodno stanište. Stoga je važno da rehabilitirane ptice ne budu izložene nepotrebnoj interakciji s ljudima i da se s njima postupa oprezno, kako bi se omogućilo da zadrže svoju divlju prirodu i uspješno se prilagode životu u divljini.

Ograničavanje interakcije s ljudima pomaže pticama da zadrže svoju prirodnu reakciju na strah i sprječava ih da se osjećaju previše ugodno ili ovisne o ljudima. Smanjenje učestalosti i trajanja interakcija i fokusiranje na osnovne zadatke skrbi može pomoći u održavanju zdrave razine opreza, kao i opreza prema ljudima. Da bi se smanjilo navikavanje, mogu se postaviti vizualne prepreke (jednosmjerna zrcala, paravani...) koje sprječavaju ptice da izravno povezuju ljude s hranom ili drugim pozitivnim podražajima.

Ponekad to nije potpuno ostvarivo, pa se raznim tehnikama obogaćivanja životnog okoliša za poticanje prirodnih ponašanja (traženje hrane, let i društvene interakcije sa srodnicima) pomaže u jačanju prirodnih instinkata ptica i smanjenju njihove ovisnosti o ljudima.

**PRAĆENJE JEDINKI NAKON
POVRATKA U PRIRODU**

PRAĆENJE PONAŠANJA U DIVLJINI

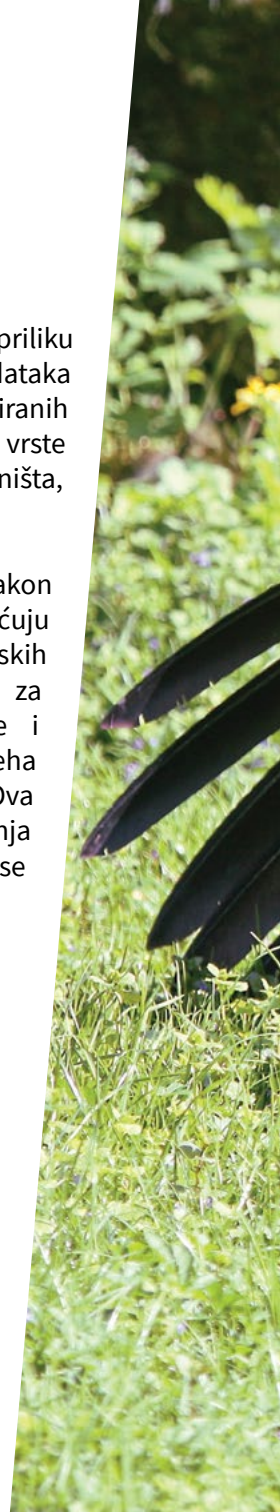
Praćenje nakon povratka u prirodu igra ključnu ulogu u procjeni uspjeha procesa rehabilitacije divljih životinja i cjelokupne dobrobiti puštenih ptica. Uključuje sustavno promatranje i prikupljanje podataka o različitim aspektima života ptica nakon puštanja u prirodu.

Praćenje ptica nakon puštanja u prirodu pruža dragocjene uvide u ponašanje puštenih ptica u njihovom prirodnom staništu. Promatranje obrazaca traženja hrane, navika spavanja, društvenih interakcija i aktivnosti razmnožavanja pomaže u određivanju jesu li se ptice uspješno integrirale u divlju populaciju. Pomaže i u procjeni pokazuju li prirodno ponašanje i funkcioniraju li prema očekivanjima unutar ekosustava.

Praćenje omogućuje prepoznavanje izazova s kojima se suočavaju. To može uključivati poteškoće u pronalaženju hrane, sukobe s drugim pticama iste vrste ili drugih vrsta ili pak susrete s ljudskim ugrozama. Identificirajući takve izazove, mogu se donijeti informirane odluke o pružanju dodatne podrške puštenim jedinkama ili pak modificiranju strategija rehabilitacije za buduće jedinke, kako bismo im povećali izgleda za dugotrajno preživljavanje.

Praćenje nakon puštanja pruža i priliku za prikupljanje znanstvenih podataka o ponašanju i ekologiji rehabilitiranih ptica, koji doprinose razumijevanju vrste (obrasci selidbe, preferencije staništa, dinamike populacije...).

Podaci prikupljeni praćenjem nakon puštanja jedinki u prirodu omogućuju procjenu učinkovitosti rehabilitacijskih programa, identifikaciju područja za poboljšanje tehnika rehabilitacije i time povećanje ukupne stope uspjeha budućih napora rehabilitacije. Ova stalna evaluacija i proces učenja pridonose stalnom poboljšanju prakse rehabilitacije divljih životinja.

PROCJENA STOPE PREŽIVLJAVANJA

Procjena stope preživljavanja važan je aspekt praćenja životinja nakon povratka u prirodu. Najčešće se iskazuje kao postotak puštenih ptica koje prežive određeno razdoblje nakon puštanja. Može uključivati kratkoročne stope preživljavanja (npr. 30 dana, 60 dana), kao i dugoročne stope preživljavanja (npr. jedna godina, pet godina).

Procjena uključuje različite metode, poput izravnih promatranja, telemetrijskog praćenja, prstenovanja, ili pak građanske znanstvene inicijative koje omogućuju prikupljanje podataka o mjestu i sudbini puštenih ptica tijekom dužeg razdoblja. Trajanje praćenja ptica nakon puštanja u prirodu može varirati od nekoliko tjedana, nekoliko mjeseci pa čak do nekoliko godina – ovisno o vrsti, specifičnim ciljevima istraživanja i dostupnim resursima.

Na stopu preživljavanja puštenih ptica mogu utjecati razni čimbenici: očuvanost staništa, dostupnost odgovarajućih izvora hrane, prisutnost predatora ili prijetnji, prevalencija bolesti i opće stanje ptica u vrijeme puštanja. Praćenje stopa preživljavanja pomaže u prepoznavanju važnosti ovih čimbenika u određivanju uspjeha rehabilitacijskih napora.

Usporedba stope preživljavanja rehabilitiranih ptica s onima divljih populacija ili drugih skupina puštenih ptica može pomoći prilikom procjene procesa rehabilitacije – je li uspješno pripremio ptice za preživljavanje u divljini te identifikacije specifičnih izazova ili pak potrebnih poboljšanja.

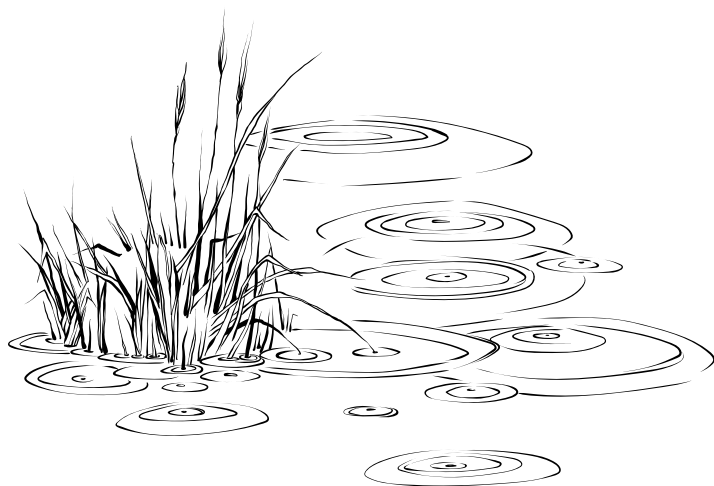
No, procjena stope preživljavanja ne samo da pruža informacije o uspjehu pojedine jedinke, već pomaže u procjeni potencijalnog utjecaja rehabilitacije na cjelokupnu populaciju neke vrste te se tako može procijeniti doprinos puštenih ptica rastu populacije, genetskoj raznolikosti i naporima za očuvanje.

EDUKACIJA I ŠIRENJE SVIJESTI JAVNOSTI

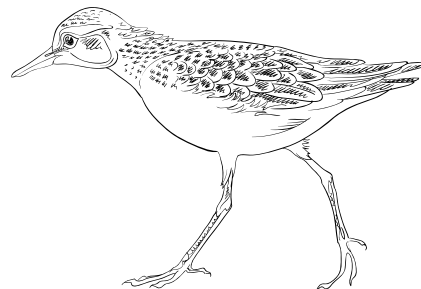

EKONOMSKE I DRUŠTVENE KORISTI OD OČUVANJA PTICA

Ptice igraju ključnu ulogu u pružanju raznih usluga ekosustava, koje imaju značajne ekonomske i društvene koristi. Ptice su važni raspršivači sjemena jer jedu voće i bobice, a zatim svojim izmetom raznose neprobavljeno sjeme. Ovaj proces pomaže u regeneraciji i raznolikosti biljnih vrsta u različitim ekosustavima, pridonoseći rastu šuma, obnovi staništa i otpornosti ekosustava. Brojne vrste ptica prirodni su predatori kukaca i pomažu u kontroli populacije poljoprivrednih štetočina kao što su lisne uši, gusjenice i glodavci, smanjujući potrebu za kemijskim pesticidima. Držeći populacije štetočina pod kontrolom, ptice doprinose održivoj poljoprivredi i povećavaju prinose usjeva.

Određene vrste ptica važni su oprašivači za razne cvjetnice, olakšavaju razmnožavanje biljaka i omogućuju proizvodnju plodova, sjemenki i nektara. Biljke koje oprašuju ptice doprinose bioraznolikosti ekosustava i podržavaju proizvodnju hrane. Ptice su značajna atrakcija za tzv. ekoturizam i promatranje ptica, što stvara ekonomske koristi za lokalne zajednice kroz prihode od turizma, potporu za život i napore za očuvanje. Šumske ptice pomažu u širenju sjemena i regeneraciji šuma, što pomaže u vezanju ugljika i ublažavanju klimatskih promjena. Zaštita staništa ptica, posebice šuma, pomaže u održavanju njihovog kapaciteta za skladištenje ugljika i smanjuje emisije stakleničkih plinova. Ptice močvarice igraju važnu ulogu u močvarnim ekosustavima, filtrirajući vodu, kontrolirajući rast algi i održavajući kvalitetu vode. Očuvanje močvara i zaštita populacija ptica pridonose učinkovitom upravljanju vodnim resursima, uključujući kontrolu poplava i pročišćavanje vode.

PODIZANJE SVIJESTI JAVNOSTI

Širenje svijesti javnosti o radu centara za oporavak divljih životinja i očuvanju populacija divljih ptica ključno je za poticanje razumijevanja, podrške i uključivanje javnosti.

Inicijative za podizanje svijesti javnosti pružaju prilike za edukaciju pojedinaca o svrsi i aktivnostima centara za rehabilitaciju divljih životinja. Putem edukativnih programa, radionica, javnih događanja i objava na društvenim mrežama, ljudi mogu naučiti o izazovima s kojima se suočavaju populacije divljih ptica, utjecaju ljudskih aktivnosti na te populacije, kao i ulozi rehabilitacije u njihovom očuvanju.

Kampanje za podizanje javne svijesti potiču uključivanje zajednice u napore za očuvanje ptica i pomažu u prenošenju važnih poruka o očuvanju u vezi sa statusom očuvanosti vrsta divljih ptica, njihovim ekološkim značajem i potrebom zaštite njihovih staništa. Podizanjem svijesti o smanjenju brojnosti, gubitku staništa, zagađenju i drugim prijetnjama, pojedinci mogu bolje razumjeti važnost napora za očuvanje i donijeti informirane odluke za podršku očuvanju ptica.

Širenje svijesti javnosti može potaknuti pojedince da u svakodnevnom životu prihvate ponašanje koje će predstavljati manju ugrozu za ptice. Učenjem o važnosti smanjenja negativnog utjecaja

na staništa, smanjenja upotrebe pesticida, važnosti držanja mačaka u kući ili vezanja zvonca mačkama oko vrata te pružanja izvora hrane, vode ili gnjezdilišta za ptice, ljudi lakše mogu donijeti svjesne odluke koje pozitivno utječu na populacije ptica i na njihova staništa.

Organiziranjem volonterskih programa, građanskih znanstvenih inicijativa i projekata obnove staništa, pojedinci mogu sudjelovati u aktivnostima koje podržavaju rehabilitaciju i zaštitu divljih ptica. Angažiranje zajednice potiče osjećaj vlasništva i odgovornosti za dobrobit vrsta ptica i njihovih staništa.

Kampanje za podizanje javne svijesti mogu pomoći i u prikupljanju financijske i volonterske podrške centrima za oporavak divljih životinja. Javna svijest može utjecati na političke odluke i napore zagovaranja vezane uz očuvanje ptica. Podizanjem javne svijesti i podrške, pojedinci mogu postati zagovornici strožih ekoloških propisa, zaštite staništa i temeljitije provedbe zakona koji štite vrste ptica. Pritisak javnosti može dovesti do pozitivnih promjena u vladinim politikama i praksama koje utječu na populacije ptica.

Promicanje javne svijesti o rehabilitaciji divljih životinja i očuvanju ptica ključno je za izgradnju društva koje cijeni i doprinosi dobrobiti populacija divljih ptica. Obrazovanjem, poticanjem promjene ponašanja, poticanjem angažmana zajednice i zagovaranjem poboljšanja politike, inicijative za podizanje svijesti javnosti igraju ključnu ulogu u stalnim naporima za zaštitu i očuvanje ptica i njihovih staništa.

KAKO MOGU POMOĆI?

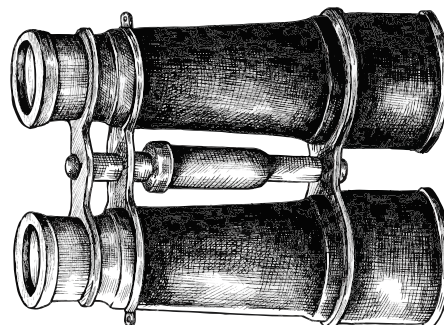
Pojedinci koji su zainteresirani za uključivanje u očuvanje ptica i podršku Oporavilištu mogu se uključiti na razne načine.

INDIVIDUALNE INICIJATIVE

Inspirativne akcije očuvanja ključne su za promicanje dugoročne zaštite i očuvanja staništa divljih ptica. Evo nekoliko prijedloga:

1 STVARANJE STANIŠTA POGODNIH ZA PTICE iznimno je važno za očuvanje divljih ptica. Vrtovi i vanjski prostori mogu postati sigurna oaza za ptice, pružajući im hranu, vodu i sklonište. Sadnja biljaka, postavljanje hranilica i izvora vode može stvoriti prostor u kojem će se ptice osjećati dobrodošlo. Jedan od ključnih koraka je uključivanje domaćih biljaka u vrt. One pružaju prirodne izvore hrane, poput bobičastog voća, sjemenki i cvjetnog nektara, koji privlače raznolike ptice. Osim toga, domaće biljke su prilagođene lokalnom okruženju i zahtijevaju manje održavanja i kemijskih sredstava.

Hranilice za ptice su važan dodatak u stvaranju staništa. No, potrebno ih je prilagoditi vrsti ptica koje se žele privući, kao i redovito održavati čistima i napunjenima svježom hranom. Izvor vode je ključan za privlačenje ptica.

2 ODGOVORNO PROMATRANJE PTICA ključno je za očuvanje njihove dobrobiti i prirodnog ponašanja. Naime, kad se upuštamo u promatranje ptica, važno je da to činimo na odgovoran način, s poštovanjem prema pticama i njihovom okruženju. To podrazumijeva usvajanje praksi koje minimiziraju stres i ometanje ptica, čime čuvamo njihovu sigurnost i dobrobit. Prva važna praksa je održavanje primjerene udaljenosti od ptica, kako bi se osjećale sigurno. Time se smanjuje rizik od izazivanja stresa ili ozljeda te omogućuje da ptice zadrže prirodno ponašanje. Osim toga, važno je izbjegavati ometanje mjesta za gniježđenje. Ptice su tijekom razdoblja gniježđenja, kada grade gnijezda, čuvaju jaja ili se brinu o mladima, vrlo osjetljive. U takvim situacijama potrebno je biti posebno pažljiv, da se ne naruši njihova reproduktivna uspješnost. Treba se suzdržati od reprodukcije zvukova ptica, budući da to može zbuniti ptice i uzrokovati im stres.

KAKO MOGU POMOĆI?

1 Stvaranje staništa pogodnih za ptice

2 Odgovorno promatranje ptica

3 Poduzimanje hitnih koraka kako bi se osigurala sigurnost i dobrobit pronađene ozlijeđene ili napuštene ptice

3 Nakon pronalaska ozlijeđene ili napuštene ptice važno je **PODUZETI HITNE KORAKE** za njezinu sigurnost i dobrobit. Brzo prijavljivanje takvih slučajeva registriranim oporavilištima divljih životinja ili vlastima može imati značajan utjecaj na preživljavanje ptice i uspješnu rehabilitaciju. Potrebno je pružiti sve relevantne informacije o stanju ptice (opis ozljede, lokaciju na kojoj je ptica pronađena, kao i bilo kakve vidljive znakove stresa ili bolesti). Što je više informacija dostupno, bolje će se procijeniti situacija i pružiti odgovarajuća pomoć. Vrijeme igra ključnu ulogu u ovakvim situacijama – što je životinja brže zbrinuta, veće su šanse za pružanje hitne skrbi i uspješan oporavak.

4 Zagovaranje politike očuvanja na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini

5 Sprječavanje kolizije ptica sa staklenim površinama

6 Volontiranje u oporavilištu

7 Donacije i sponzorstva

4 ZAGOVARANJE POLITIKE OČUVANJA NA LOKALNOJ, REGIONALNOJ ILI NACIONALNOJ RAZINI igra vrlo važnu ulogu u zaštiti ptica i njihovih staništa. Kao pojedinci možemo imati značajan utjecaj na donošenje politika koje podržavaju očuvanje ptica. Prvi korak u zagovaranju politike očuvanja je dobra informiranost o trenutačnim izazovima i pitanjima koja se odnose na ptice putem stručnih časopisa, istraživačkih studija, organizacija za zaštitu prirode i mrežnih platformi koje pružaju informacije o pticama i njihovom očuvanju. To uključuje praćenje važnih tema poput gubitka staništa, promjene klime, ilegalnog lova ili upotrebe pesticida. Osim toga, sudjelovanje na javnim sastancima, raspravama ili konferencijama može omogućiti izravan kontakt s donositeljima odluka.

5 Još jedna važna praksa je **SPRJEČAVANJE KOLIZIJA PTICA SA STAKLENIM POVRŠINAMA**. Ptice često udaraju u staklene površine koje su reflektirajuće ili nedovoljno vidljive. Sprječavanje sudara ptica s takvim površinama bitan je aspekt u očuvanju ptica.

Jedna od strategija za učinkovito smanjenje smrtnosti ptica zbog udara u prozor je **lijepljenje naljepnica na staklene površine**, što može pomoći da staklo bude vidljivije pticama. Takve naljepnice najčešće imaju uzorke ili dizajn koji razbija reflektirajuću površinu stakla, što pticama olakšava prepoznavanje čvrste prepreke. Postavljanje naljepnica s vanjske strane prozora u pravilnim razmacima može znatno smanjiti rizik od udara ptice.

Postavljanje mreža za prozore, posebice na one koji se otvaraju, može djelovati kao fizička barijera i spriječiti ptice da lete izravno u staklo. Zasloni stvaraju vizualnu barijeru koju ptice mogu otkriti i izbjeći, pružajući im dodatni sloj zaštite. Ptice vide ultraljubičasto (UV) svjetlo koje nije vidljivo ljudskom oku. **Korištenje UV-reflektirajućeg stakla ili nanošenje UV-reflektirajućih folija** na stakla može ih učiniti vidljivijima za neke vrste ptica. Ovi materijali apsorbiraju ili reflektiraju UV svjetlo, čineći staklo neprozirnim ili stvarajući uzorke koji su pticama prepoznatljiviji. Pružanje **atraktivnih izvora hrane i vode u područjima udaljenim od prozora** može smanjiti vjerojatnost udara ptica u staklo.

6 **VOLONTERI** mogu pomagati stručnjacima iz Oporavilišta na razne načine i u različitim zadacima kao što su hranjenje i briga za ptice, čišćenje nastambi, pomoć prilikom tretmana i u provođenju metoda obogaćivanja životnog okoliša.

Volonteri mogu sudjelovati u osmišljavanju i provođenju obrazovnih programa i radionica te proširiti svoje stečeno znanje o pticama i vještine u identifikaciji, praćenju i očuvanju ptica.

Angažman online jedan je od načina pomoći Oporavilištu onih osoba koje se nisu u mogućnosti izravno uključiti u rad sa životinjama. Praćenje društvenih mreža omogućuje osobama da ostanu informirane o najnovijim vijestima, događajima i prilikama za volontiranje, ali i pruža platformu za razmjenu znanja, iskustava, kao i fotografija ptica, dodatno promičući svijest o očuvanju divljih ptica.

Volontiranje u Oporavilištu pruža stvaran i značajan doprinos zaštiti ptica. Pomaže u pružanju njege, prehrane i medicinske skrbi pticama, ali i omogućuje rehabilitaciju ptica i pripremu za njihovo ponovno puštanje u divljinu, što je ključno za očuvanje populacija divljih ptica.

7 **DONACIJE I SPONZORSTVA**
Osobe mogu financijskim doprinosima u obliku donacija i sponzorstva podržati rad Oporavilišta. Taj oblik pomoći izuzetno je važan u pokrivanju troškova medicinskih potrepština, hrane i održavanja objekata, što izravno pridonosi brzi i rehabilitaciji ptica.

**UOBIČAJENE OZLJEDE
NEKIH SKUPINA PTICA**

PTICE GRABLJIVICE

Grabljivice su poznate po svojem oštrom kljunu, snažnim pandžama i iznimnim lovačkim sposobnostima. Međutim, ove veličanstvene ptice mogu postati žrtve raznih ozljeda. Uobičajene ozljede grabljivica uključuju prijelome krila, ozljede glave i ozljede mekih tkiva.

Prijelomi krila mogu značajno utjecati na sposobnost grabljivice da leti i lovi, stoga je stabilizacija krila ključna.

Ozljeda glave grabljivica zahtijeva hitnu veterinarsku pomoć. Ptice koje pokazuju znakove ozljede glave, kao što su dezorijentacija, gubitak ravnoteže ili abnormalno ponašanje, treba držati mirnima i hitno ih prevesti u oporavilište.

Ozljede mekih tkiva, kao što su razderotine ili ubodne rane, mogu nastati zbog sukoba s jedinkama iste vrste ili drugih vrsta, ali i u interakciji s plijenom. Ove ozljede zahtijevaju pravilnu njegu rane, uključujući čišćenje, šivanje ako je potrebno i davanje antibiotika, kako bi se spriječila infekcija.

PTICE PJEVICE

Pjevice obuhvaćaju raznoliku skupinu malih do srednje velikih ptica koje se suočavaju s jedinstvenim izazovima. Uobičajene ozljede ptica pjevica uključuju sudare s prozorima, napade mačaka i oštećenje perja.

Sudari s prozorima vodeći su uzrok ozljeda i smrtnosti ptica pjevica. Da bi spriječili takve nesreće, ljudi mogu na staklo staviti naljepnice ili instalirati prozorske mreže koje čine stakla vidljivijima pticama, smanjujući mogućnost sudara.

Mačke su značajna prijetnja pticama pjevicama. Ključno je držati mačke u kući ili ih označiti zvoncem da bi ih ptice lakše uočile, osobito tijekom sezone gniježdenja kad su mladunci posebno lak plijen predatora. Odgovorno držanje kućnih ljubimaca i stvaranje sigurnih vanjskih ograđenih prostora može pomoći u zaštiti ptica pjevica.

Oštećenje perja, kao što je poderano ili slomljeno perje, može utjecati na sposobnost ptice da leti. Rehabilitacijski naponi uključuju pružanje odgovarajuće prehrane za ponovni rast perja i omogućavanje sveukupne dobrobiti ptice.

VODENE PTICE

Vodne ptice, uključujući patke, guske i labudove, i rodarice nastanjuju različita močvarna staništa. Uobičajene ozljede ptica močvarica uključuju onečišćenje uljem, zapetljavanje u ribarski pribor i trovanje olovom.

Zapetljavanje u udice ili mreže može uzrokovati teške ozljede ili ograničiti kretanje ptice. Nužno je pažljivo hvatanje i otpetljavanje, da bi se izbjegle dodatne ozljede. Potrebno je ukloniti ribolovni pribor te procijeniti i liječiti sve povezane ozljede, poput dubokih rana ili prijeloma. Gutanje udice može uzrokovati teške unutarnje ozljede ptica močvarica. Potrebna je brza intervencija da bi se udica uklonila i ptici se pružila odgovarajuća medicinska njega.

Trovanje olovom značajna je prijetnja pticama močvaricama, često uzrokovana gutanjem olovnih utega za ribolov ili hrane kontaminirane olovnom sačmom. Kelacijska terapija, koja uključuje davanje lijekova za uklanjanje olova iz ptičjeg sustava, uobičajeni je pristup liječenju.

Ozljede krila, poput prijeloma ili oštećenja mekih tkiva, mogu značajno utjecati na let i lovne sposobnosti vodene ptice. Rehabilitacijski naponi usmjereni su na pružanje odgovarajuće medicinske skrbi, uključujući imobilizaciju stradalog uda, operaciju osteosinteze ili šivanje rana te olakšavanje oporavka ptice fizikalnom terapijom i kondicioniranjem leta.

Do onečišćenja uljem može doći kad vodene ptice dođu u kontakt s prolivenim uljem ili zagađenim vodenim tijelima. Oštećuje im se perje, ometajući njihovu sposobnost da održe tjelesnu temperaturu. Osim toga, ptice čisteći se unose ulje u organizam, što može dovesti do trovanja i uginuća. Rehabilitacijski naponi usmjereni su na čišćenje ptica posebnim deterdžentima i pružanje potporne njege, dok njihovo perje ne vrati svoja prirodna vodootporna svojstva.

GOLUBOVI

Golubovi žive u gradovima i često su pacijenti u Oporavilištu. Uobičajeni problemi golubova uključuju ozljede krila, nogu, probleme s disanjem, zarazne bolesti i mladunčad bez roditelja.

Ozljede krila golubova mogu nastati zbog sudara, napada predatora ili zapetljavanja u mrežu ili žice. Rehabilitacijski napor usmjereni su na procjenu i liječenje ozljede krila, pružanje potporne skrbi i olakšavanje oporavka ptice kondicioniranjem leta.

Respiratorni problemi, kao što su infekcije ili blokade dišnog trakta, mogu utjecati na golubove zbog izloženosti zagađivačima ili lošim životnim uvjetima. Liječenje uključuje pravilnu dijagnozu, lijekove i pružanje čistog i prikladnog okoliša za podršku zdravlju dišnog sustava ptice.

Za mlade golubove koji su iz raznih razloga odvojeni od roditelja ili gnijezda, potrebna je specijalna njega da bi se pružila odgovarajuća prehrana, toplina i socijalizacija, te kako bi se omogućio njihov zdrav rast i razvoj dok ne budu spremni za puštanje u prirodu.

PTICE IZ PORODICE VRANA

Ptice iz porodice vrana (poput sivih vrana, gavrana, gačaca...) vrlo su inteligentne ptice, poznate po svojim sposobnostima rješavanja problema. Unatoč svojoj prilagodljivosti, mogu doživjeti ozljede i zahtijevati pomoć. Uobičajeni problemi uključuju traumu, trovanje i *imprint*.

Trauma može biti posljedica različitih uzroka, poput sudara s vozilima ili udara u staklene površine. Trenutačna veterinarska pomoć ključna je za procjenu i liječenje ozljeda, uključujući prijelome, traume glave ili unutarnja oštećenja.

Trovanje je značajna prijetnja tim vrstama jer su oportunisti i traže hranu u različitim okruženjima, što može uključivati izloženost otrovnim tvarima, poput pesticida ili kontaminiranih izvora hrane. Utvrđivanje uzroka trovanja i pružanje odgovarajućeg medicinskog postupka ključni su za oporavak ptice.

Do *imprinta* dolazi kad mladunčad razvije vezu s ljudima umjesto s pripadnicima vlastite vrste, što dovodi do ovisnosti i gubitka vještina bitnih za preživljavanje. Rehabilitacijski napor usmjereni su na smanjivanje kontakta s ljudima, olakšavanje interakcije sa srodnicima i pružanje odgovarajuće stimulacije okoliša za poticanje prirodnog ponašanja.

AUTORICA: Andrea Bračko
UREDILA: Ana Milković Opašić
NAKLADNIK: Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba
FOTOGRAFIJE: Arhiva Zoološkog vrta Grada Zagreba,
Shutterstock
ILUSTRACIJE I GRAFIČKI DIZAJN: Brandmama d.o.o.
OBJAVLJENO: Zagreb, 2023.

IZVORI

- <https://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/prirodne-vrijednosti-stanje-i-ocuvanje/planovi-upravljanja-i-mjere-ocuvanja-11>
- "Wildlife Rehabilitation: A Comprehensive Approach" by J. Scott Weidensaul and Rebecca Dmytryk
- "The Raptor Trust Rehabilitation Handbook" by Theresa L. (Terry) Johnson
- National Wildlife Rehabilitators Association (NWRA) - www.nrawildlife.org
- International Wildlife Rehabilitation Council (IWRC) - www.iwrc-online.org
- Cornell Lab of Ornithology - www.birds.cornell.edu
- Audubon Society - www.audubon.org

Ustanova Zoološki vrt Grada Zagreba
Fakultetsko dobro 1, 10 000 Zagreb
OIB 69262261098 | MB 2262622 | Tel: 01 2302 198 | Fax: 01 2302 198
E-mail: info@zoo.hr | www.zoo.hr